

Пріоритетні напрями розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук : зб. наук. робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (12-13 серпня 2016 р., м. Одеса). – Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2016. – 144 с. – С. 93 – 96.

Секція 7. Філософія сучасної освіти. Сучасні педагогічні технології та методики

Алексєєва О.Р.

к.п.н., старший викладач кафедри педагогіки

ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"

м. Старобільськ, Україна

СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ У СФЕРІ ДОЗВІЛЛЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Стрижневою проблемою суспільного розвитку є гармонізація взаємин суспільства з кожною особистістю, що вирішується шляхом соціалізації в різних соціальних інститутах, до яких належать і дозвіллі об'єднання. Сьогодні використання дозвілля значною мірою відображає спосіб життя людей. Прийшло усвідомлення того, що раціональне використання вільного часу, дозвілля сприяє формуванню високої духовності, фізичної досконалості, задоволенню інтересів і потреб людей у спілкуванні, творчому розвитку; правильна організація дозвілля може пом'якшити соціальне напруження, навіть перевести його у більш безпечне русло.

Організація дозвілля молоді – одна з актуальних проблем психолого-педагогічної науки, у сучасних соціокультурних умовах це суспільна проблема, яка знаходиться і в площині діяльності культурно-освітніх закладів, кількість яких зменшується в країні.

Інтерес до соціалізації молоді носить постійний та стійкий характер у вітчизняній філософії, соціології, психології, педагогіці. Сфера дозвілля молоді завжди була об'єктом наукового інтересу. До питань самореалізації особистості у сфері дозвілля звертались Л. Божович, Л. Новикова, Т. Бакланова, І. Белецька, В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк, Р. Азарова, І. Петрова, Т. Гладкова, Н. Погорелова. Осмислення сутності дозвілля, розкриття його потенціалу міститься в роботах Дж. Дюмазедьє, Б. Грушина, Г. Євтеєва, В. Лисовського,

А. Кротова, Б. Мосалева, С. Лебедева. Форми й методи організації дозвілля молоді розглядали Т. Гаміна, С. Харченко, Л. Шелестова, Н. Ярка тощо.

Дозвілля, зокрема, дозвіллеві об'єднання, є могутнім інститутом для творчого розвитку молоді, розквіту її здібностей, розширення інтересів, гуманізації думок і вчинків, творчої активності і представляють феноменальну педагогічну систему, де процес формування і розвитку індивіда не обмежується "соціальним замовленням", а здійснюється на основі домінуючих потреб і мотивів поведінки. Плідне використання дозвілля людиною – важлива задача суспільства, тому що, коли вона здійснює процес свого дозвіллевого спілкування з мистецтвом, технікою, спортом, природою, з іншими людьми, відбувається засвоєння інформації та обмін нею, формуються соціально необхідні якості особистості, виробляються соціальні норми поведінки.

Дозвілля часто ототожнюють з вільним часом (Ф. Махов, В. Фат'янов), з позашкільною і позакласною роботою (Б. Вульф, Л. Ніколаєва, М. Поташник), з позаурочною діяльністю (Л. Балясная, Т. Сорокіна). Та це не зовсім вірно, тому що вільний час є у всіх, а дозвіллям володіє не кожен [3, с. 188].

Існує багато інтерпретацій поняття "дозвілля". Дозвіллям називається діяльність, відносини, стан розуму. Безліч підходів ускладнює спроби розуміння значення цього терміна. Дозвілля розглядається як : *споглядання*, пов'язане з високим рівнем культури й інтелекту; стан розуму й душі. У цій концепції дозвілля розглядається з погляду ефективності, яка визначає активність особистості в певній діяльності; *діяльність*, непов'язана з роботою. Це визначення включає цінності самореалізації; *вільний час*, час вибору, який може бути використано по-різному, причому для діяльності пов'язаної чи непов'язаної з роботою: людина займається тим, що не є її обов'язком; *інтеграція* трьох попередніх концепцій, стирає грань між "роботою" і "не роботою" і оцінює дозвілля в термінах, які визначають людську поведінку. Містить у собі поняття часу й відносини до часу [2, с. 14].

Отже, дозвілля об'єднує і відпочинок, і працю. Більша частина дозвілля в сучасному суспільстві зайнята різними видами відпочинку, хоча поняття

включає і такі види діяльності, як продовження освіти, суспільна робота на добровільних засадах.

Дозвілля – діяльність у вільний час поза сферою суспільної та побутової праці, завдяки якій індивід відновлює свої здібності до праці та розвиває у собі ті вміння і здібності, які неможливо вдосконалювати у сфері трудової діяльності. Це діяльність, яка відбувається у сфері інтересів та цілей, які ставить для себе людина [1, с. 25].

Розрізняється кілька видів дозвілля: відпочинок; розвага як зняття психологічних стресів; мистецтво як створення культурних цінностей; творчість як спілкування за інтересами [3, с. 191].

У сфері дозвілля молодь більш відкрита для впливу різних соціальних інститутів. Особливості молодіжного дозвілля зумовлюються діяльністю та осередком, де відбувається така діяльність. Вона приваблює молоду людину тим, що це задовольняє її емоційні потреби, а осередок, у якому відбувається така діяльність, забезпечує спілкування, що є основним складником дозвілля, у якому забезпечується емоційний контакт, співпереживання, інформаційність, об'єднання спільною діяльністю.

Основні характеристики дозвілля молоді – це : яскраво виражені фізіологічний, психологічний і соціальний аспекти; добровільність при виборі роду занять і ступеня активності, творчої діяльності; самовираження, самоствердження через вільно обрані дії, що формує і розвиває особистість, сприяє розкриттю природних талантів і набуттю корисних для життя умінь і навичок, формуванню ціннісних орієнтацій, соціально значущих потреб особистості і норм поведінки в суспільстві; стимулювання творчої ініціативи та задоволення потреб особистості; дозвілля виступає як своєрідна "зона обмеженого втручання дорослих"; дозвілля сприяє об'єктивній самооцінці молодої людини, формує позитивну "Я- концепцію" [2, с. 8].

У процесі колективного дозвіллевого відпочинку відбувається зміцнення ступеня консолідації, стимулювання трудової активності, вироблення життєвої позиції, засвоєння норм поведінки в суспільстві, тобто відбувається поступовий

процес соціалізації особистості. Щоб дозвілля виконувало свою роль у системі соціалізації, воно повинно бути двохаспектним: задовольняти емоційні потреби і сприяти інтелектуальному розвитку молоді, тобто виконувати просвітительсько-пізнавальну функцію. Перевага в дозвіллі емоцій та підкорення радості, розвагам як інтелекту, так і волі продиктовано призначенням "дозвільних" занять дати молодій людині фізіологічно, психологічно відпочити і розвинути. У цей час відбуваються рекреаційно-відновлюючі процеси, а тому правильний вибір діяльності в дозвіллі підвищує працездатність та сприяє особистісній самореалізації в суспільстві.

Отже, сфера молодіжного дозвілля має свої особливості. Дозвілля молоді суттєво відрізняється від дозвілля інших вікових груп через її специфічні духовні та фізичні потреби і притаманні їй соціально-психологічні особливості. Сутністю дитячо-юнацького дозвілля є творча поведінка молоді у вільному для вибору роду занять і ступеня активності просторово-тимчасовому середовищі, детермінованому внутрішньо (потребами, мотивами, установками, вибором форм і способів поведінки) і зовні (факторами, що породжують поведінку). Сфера дозвілля на сьогодні становиться осередком таких соціальних проблем, які суспільство не може вирішити в інших сферах життєдіяльності (наркоманія, алкоголізм, проституція, злочинність тощо). Отже, завдання освітньої системи – організувати соціально значуще, педагогічно доцільне дозвілльє середовище з урахуванням потреб сучасної молодої людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гладкова Т. М. Особенности проявления социально-эстетических чувств у младших школьников в досуговой художественной деятельности / Т.М. Гладкова // Педагогическое образование и наука. – 2008 – №1. – С.21– 26.
2. Погорелова Н. В. Полифункциональное досуговое объединение как фактор развития творческой активности старших подростков: Автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. / Оренбургский гос. пед. ун-т. – Оренбург, 2000. – 20 с.
3. Сушик Н. С. Соціальна робота у сфері дозвілля молоді: теоретичний аспект / Н. С. Сушик // Науковий вісник Східноєвропейського національного

університету імені Лесі Українки : [зб. наук. праць]. Сер.: Педагогічні науки.
– 2014. – № 1 (278). – С. 188 – 193.